

Χώρος αειχώρας

Κείμενα Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Ανάπτυξης

2011

15

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
*Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας
και Περιφερειακής Ανάπτυξης*

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗΣ
ΣΚΑΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΤΕΛΗΣ
ΓΟΣΠΟΔΙΝΗ ΑΣΠΑ
ΔΕΦΝΕΡ ΑΛΕΞΗΣ
ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΟΛΓΑ
ΨΥΧΑΡΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
ΣΤΑΘΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ

ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Αραβαντινός Αθανάσιος	- ΕΜΠ
Ανδρικόπουλος Ανδρέας	- Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Βασενχόβεν Λουδοβίκος	- ΕΜΠ
Γιαννακούρου Τζίνα	- Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Γιαννιάς Δημήτρης	- Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Δελλαδέτσημας Παύλος	- Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Δεμαθάς Ζαχαρίας	- Πάντειο Πανεπιστήμιο
Ιωαννίδης Γιάννης	- Tufts University, USA
Καλογήρου Νίκος	- ΑΠΘ
Καρύδης Δημήτρης	- ΕΜΠ
Κοσμόπουλος Πάνος	- ΔΠΘ
Κουκλέλη Ελένη	- University of California, USA
Λαμπριανίδης Λόης	- Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
Λουκάκης Παύλος	- Πάντειο Πανεπιστήμιο
Λουρή Ελένη	- Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Μαλούτας Θωμάς	- Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Μαντουβάλου Μαρία	- ΕΜΠ
Μελαχροινός Κώστας	- Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Μοδινός Μιχάλης	- Εθν. Κέντρο Περιβ. και Αειφ. Ανάπτυξης (ΕΚΠΑΑ)
Μπριασούλη Ελένη	- Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Παπαθεοδώρου Ανδρέας	- Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Πρεβελάκης Γεώργιος-Στυλ.	- Universite de Paris I, France
Φωτόπουλος Γιώργος	- Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Χαστάογλου Βίλμα	- ΑΠΘ

Διεύθυνση:
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας
και Περιφερειακής Ανάπτυξης
Περιοδικό ΔΕΙΧΩΡΟΣ
Πεδίο Άρεως, 383 34 ΒΟΛΟΣ
<http://www.aeihoros.gr>, e-mail: aeihoros@prd.uth.gr
τηλ.: 24210 – 74456 fax: 24210 – 74388

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Ειδικό τεύχος – Αφιέρωμα
Special Issue

**Ζητήματα Αστικής
και Περιφερειακής Ανάπτυξης
στον ελληνικό χώρο**

Επιμέλεια

Γιάννης Ψυχάρης

Επιστημονικό Περιοδικό

αειχώρος

Ανακοίνωση

Από το τεύχος 12 άλλαξε η αρίθμηση του περιοδικού αειχώρος. Καταργείται η αναφορά σε τόμο και τεύχος τόμου, και καθιερώνεται η αναφορά σε αύξοντα αριθμό τεύχους (από την αρχή της έκδοσης του περιοδικού).

Επιμέλεια έκδοσης: Άννα Σαμαρίνα — Παναγιώτης Πανταζής

Λαγού: Παναγιώτης Πανταζής

Σχεδιασμός εξωφύλλου: Γιώργος Παρασκευάς — Παναγιώτης Πανταζής

Εκτύπωση: Ευαγγελία Ξουράφα

Κεντρική διάθεση: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

	Ψυχάρης Γ.	4
Εισαγωγή: Ζητήματα ανάπτυξης στον ελληνικό χώρο		
	Παπαδασκαλόπουλος Α., Χριστοφάκης Μ.	8
Αναπτυξιακά πρότυπα και αστικά κέντρα στον ελληνικό περιφερειακό προγραμματισμό μετά το 2000		
	Αρτελάρης Π., Καλλιώρας Δ., Πετράκος Γ.	42
Εισοδηματικές ανισότητες μεταξύ των ελληνικών νομών, 1995-2005: Διερεύνηση της ύπαρξης σύγκλισης κατά ομάδες		
	Καλογήρου Σ.	68
Χωρικές ανισότητες και ερμηνευτικοί παράγοντες της γεωγραφικής κατανομής του δηλωθέντος εισοδήματος στην Ελλάδα		
	Θεοδωρά Γ., Λουκάκης Π.	102
Τάσεις εξέλιξης στο δίκτυο των αστικών κέντρων της Ελλάδας		
	Αρβανιτίδης Π.Α., Δωρής Γ.	130
Λειτουργικές Αστικές Περιοχές: Μια προσπάθεια προσδιορισμού της οικονομικής επιρροής των ελληνικών αστικών κέντρων		
	Τριανταφυλλόπουλος Ν.	152
Οι νέες "προνομιακές" σχέσεις της αγοράς ακινήτων με την αστική ανάπτυξη και τον πολεοδομικό σχεδιασμό		
ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙΑ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ		
	Ψυχάρης Γ.	182
Συνέδρια της Ευρωπαϊκής Εταιρείας Περιφερειακής Επιστήμης (ERSA/RSAI) την περίοδο 2010-2012		
<i>50^ο Συνέδριο ERSA 2010, Jönköping, Σουηδία</i>		
<i>51^ο Συνέδριο ERSA 2011, Βαρκελώνη, Ισπανία</i>		
<i>52^ο Συνέδριο ERSA 2012, Μπρατισλάβα, Σλοβακία</i>		
ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ		
	Βλάμης Π.	186
Arthur O'Sullivan (Μετάφραση) (2011) <i>Αστική Οικονομική, 7^η έκδοση</i>		
	Πυλαρινός Δ.	190
Ελένη Μπαστέα (Μετάφραση) (2008) <i>ΑΘΗΝΑ 1834-1896: Νεοκλασική πολεοδομία & ελληνική εθνική συνείδηση</i>		

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗ

Εισαγωγή: Ζητήματα ανάπτυξης στον ελληνικό χώρο

Γιάννης Ψυχάρης

*Αναπλ. Καθηγητής, Πάντειο Πανεπιστήμιο
 Πρόεδρος, Ελληνικό Τμήμα ERSA/RSAI*

Η Περιφερειακή Επιστήμη τα τελευταία χρόνια βρίσκεται σε πλήρη ανάπτυξη. Χαρακτηριστικές εκδηλώσεις αυτού του γεγονότος αποτελούν τα συνέδρια της Διεθνούς Εταιρείας Περιφερειακής Επιστήμης (RSAI), όπου προσελκύουν μεγάλο αριθμό επιστημόνων από κάθε γωνιά του πλανήτη. Οι επιστημονικές εκδόσεις που αφορούν στα θέματα της περιφερειακής επιστήμης αυξάνουν χρόνο με το χρόνο, με πιο χαρακτηριστική την έκδοση του νέου επιστημονικού περιοδικού της RSAI *Regional Science: policy and practice*. Παράλληλα, δημιουργούνται νέες σειρές σχετικών βιβλίων από τους πλέον καταξιωμένους εκδοτικούς οίκους, με πιο χαρακτηριστικούς τους Edward Elgar και Springer. Η διεπιστημονικότητα και ο πλουραλισμός που χαρακτηρίζουν την Περιφερειακή Επιστήμη δίνουν την δυνατότητα σε επιστήμονες από διαφορετικά επιστημονικά πεδία να συμμετέχουν και να εμπλουτίζουν το διάλογο που διεξάγεται στο εσωτερικό της.

Η τάση αυτή που καταγράφεται διεθνώς αντανακλά και στην ανάπτυξη του επιστημονικού διαλόγου στη χώρα μας. Είναι χαρακτηριστικό ότι στα τελευταία συνέδρια του ελληνικού τμήματος παρουσιάζονται περί τις 100 επιστημονικές εργασίες που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα επιστημονικών αντικειμένων και συμμετέχει ένας μεγάλος αριθμός επιστημόνων από ΑΕΙ, ερευνητικά κέντρα, από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς της χώρας. Στα συνέδρια αυτά συμμετέχουν επίσης νέοι επιστήμονες, μεταπτυχιακοί φοιτητές και υποψήφιοι διδάκτορες που έχουν την δυνατότητα να παρουσιάσουν την έρευνά τους και να ανταλλάξουν χρήσιμες απόψεις για την πορεία της έρευνάς τους.

Η διάχυση των αποτελεσμάτων της έρευνας αποτελεί ένα βασικό μέλημα της Ελληνικής Εταιρείας Περιφερειακής Επιστήμης. Τα μέσα που έχουν χρησιμοποιηθεί μέχρι

σήμερα για αυτό το σκοπό αφορούν στην ηλεκτρονική επεξεργασία και δημοσίευση των εργασιών που παρουσιάζονται στα συνέδρια, στην έκδοση τόμων που περιλαμβάνουν τις εισηγήσεις των συνεδριών, καθώς και σε ειδικά αφιερώματα σε επιστημονικά περιοδικά. Με αυτό τον τρόπο επιδιώκεται να τροφοδοτηθεί ο επιστημονικός διάλογος και η αλληλεπίδραση ανάμεσα στους επιστήμονες του χώρου. Ο *Αειχώρος* έχει φιλοξενήσει ανάλογα αφιερώματα στο παρελθόν ενώ παρουσιάζει συστηματικά ενημερωτικά κείμενα για τις εκδηλώσεις του ελληνικού και του ευρωπαϊκού τμήματος της ERSA.

Το τεύχος αυτό περιλαμβάνει μια συλλογή άρθρων που παρουσιάστηκαν σε πρώτη μορφή στο 8^ο συνέδριο της Ελληνικής Εταιρείας Περιφερειακής Επιστήμης με θέμα "*Αστική Ανάπτυξη στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση: Τάσεις και Προοπτικές*". Τα άρθρα που παρουσιάζονται εδώ αφορούν στην αστική ανάπτυξη και πολιτική αλλά σχετίζονται απολύτως και με την περιφερειακή ανάπτυξη. Η σχέση αυτή, που ήταν ανέκαθεν ισχυρή, τείνει να ισχυροποιηθεί ακόμη περισσότερο σήμερα. Πολύ συχνά ο ρυθμός ανάπτυξης μιας περιφέρειας προσδιορίζεται σε μεγάλο βαθμό από τη δυναμική του αστικού πόλου ή των αστικών συγκεντρώσεων εντός της περιφέρειας. Οι περιφερειακές ανισότητες επηρεάζονται από τις αστικές συγκεντρώσεις στο χώρο. Κατά συνέπεια η περιφερειακή ανάπτυξη και πολιτική είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την αστική ανάπτυξη και πολιτική.

Τα άρθρα που συγκεντρώθηκαν σε αυτό το τεύχος αφορούν σε επιστημονικές συνεισφορές από διάφορα επιστημονικά πεδία όπως των οικονομικών, του φυσικού σχεδιασμού και της χωρικής ανάλυσης. Τα άρθρα αυτά έχουν θεωρητική θεμελίωση και εμπειρική ανάλυση που βρίσκεται σε αντιστοιχία με τις σύγχρονες εξελίξεις της επιστήμης. Πρόκειται για πρωτότυπες επιστημονικές εργασίες που για την δημοσίευσή τους υπεβλήθησαν σε διαδικασία κρίσης όπως και κάθε άρθρο που υποβάλλεται στο περιοδικό.

Στο άρθρο των Παπαδασκαλόπουλου και Χριστοφάκη παρουσιάζεται και αξιολογείται η νέα στρατηγική αστικής ανάπτυξης στην Ελλάδα στο πλαίσιο του περιφερειακού προγραμματισμού, όπου αναδεικνύονται οι αδυναμίες σχεδιασμού και εφαρμογής πολιτικής αστικής ανάπτυξης, ενταγμένης στον περιφερειακό προγραμματισμό. Το άρθρο καταλήγει με την διατύπωση προτάσεων πολιτικής για την ανάπτυξη του ελληνικού οικιστικού χώρου, στη βάση του συνδυασμένου προτύπου πολιτικής-ολοκληρωμένης ανάπτυξης.

Το δεύτερο κατά σειρά άρθρο (Αρτελάρης, Καλλιώρας, Πετράκος) αναφέρεται στη διερεύνηση της διαδικασίας σύγκλισης των νομών της χώρας κατά ομάδες, ένα θέμα που έχει αποτελέσει αντικείμενο εκτενούς ανάλυσης στην σχετική βιβλιογραφία. Αντίθετα με ότι έχει συχνά παρατηρηθεί να συμβαίνει σε πολλές χώρες ή σε ενότητες χωρών τα αποτελέσματα της οικονομετρικής ανάλυσης δεν επιβεβαιώνουν για την Ελλάδα τάσεις ύπαρξης εισοδηματικής σύγκλισης κατά ομάδες μεταξύ των νομών της χώρας. Το συμπέρασμα αυτό

δημιουργεί την ανάγκη επανεξέτασης των πολιτικών που θα έχουν ως αποτέλεσμα την περιφερειακή σύγκλιση.

Το τρίτο άρθρο (Καλογήρου) αφορά στις γεωγραφικές ανισότητες του δηλωθέντος εισοδήματος στην Ελλάδα. Η ανάλυση γίνεται σε επίπεδο Καποδιστριακών δήμων της χώρας και χρησιμοποιούνται σύγχρονες μέθοδοι χωρικής ανάλυσης. Τα αποτελέσματα τεκμηριώνουν τις μεγάλες ανισότητες εισοδήματος μεταξύ των ΟΤΑ, ενώ το μορφωτικό επίπεδο αναδεικνύεται ως ο κύριος προσδιοριστικός παράγοντας των εισοδηματικών ανισοτήτων.

Τα νέα δεδομένα του αστικού χώρου στην Ελλάδα και ο αστικός προγραμματισμός αποτελούν το αντικείμενο του τέταρτου άρθρου (Λουκάκης, Θεοδωρά). Με βάση τα δεδομένα αυτά το άρθρο επανεξετάζει τα ζητήματα της αστικοποίησης και της αστικής πολιτικής, τους νέους πόλους ανάπτυξης, τον αστικό σχεδιασμό και τα μέσα της αστικής πολιτικής.

Το επόμενο άρθρο (Αρβανιτίδης, Δωρής) αφορά σε ένα πολύ ειδικότερο αλλά εξαιρετικά επίκαιρο θέμα της διεθνούς βιβλιογραφίας που σχετίζεται με τις λειτουργικές αστικές περιοχές. Με το παρόν άρθρο γίνεται μια απόπειρα οριοθέτησης λειτουργικών αστικών περιοχών στην Ελλάδα και ειδικότερα προσδιορισμού των λειτουργικών ορίων των πρωτεύουσών των νομών της Ελλάδας με βάση την μετακίνηση για εργασία. Το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει είναι ότι η εικόνα των λειτουργικών αστικών περιοχών είναι πολύ διαφορετική από αυτή που προκύπτει με βάση τα διοικητικά όρια των πόλεων και αυτό έχει σημαντικές συνέπειες στην διαμόρφωση κατάλληλων πολιτικών αστικής και περιφερειακής ανάπτυξης.

Η σχέση της αγοράς ακινήτων με την αστική ανάπτυξη και πολιτική είναι το αντικείμενο του τελευταίου –έκτου- άρθρου του αφιερώματος (Τριανταφυλλόπουλος). Η αγορά ακινήτων με τη ραγδαία ανάπτυξή της τα τελευταία χρόνια έχει μεταβάλει τα δεδομένα της αστικής ανάπτυξης και του αστικού σχεδιασμού. Το άρθρο κλείνει με πολύ ενδιαφέροντα ερωτήματα σχετικά με τον ρόλο των χρηματοπιστωτικών κεφαλαίων στην ανάπτυξη των πόλεων.

Τα άρθρα αυτά είναι αντιπροσωπευτικά παραδείγματα της επιστημονικής συζήτησης πάνω σε θέματα αστικής και περιφερειακής ανάπτυξης στην Ελλάδα από ένα ευρύτερο αριθμό εισηγήσεων που παρατίθενται στο συλλογικό τόμο που εκδόθηκε από το ελληνικό τμήμα της ERSA και το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας με τίτλο "*Αστική Ανάπτυξη στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση: Τάσεις και Προοπτικές*".

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε το περιοδικό για την φιλοξενία των άρθρων της ERSA θεωρώντας με ότι με αυτό τον τρόπο συμβάλλει για μια ακόμη φορά στην αναβάθμιση του διαλόγου για τα θέματα της χωρικής ανάπτυξης και πολιτικής στην Ελλάδα.

αιχώρος

ΤΕΥΧΟΣ 15 | ΕΤΟΣ 2011
ISSUE | YEAR

4 Ψυχάρης Γ.

Εισαγωγή: Ζητήματα ανάπτυξης στον ελληνικό χώρο

8 Παπαδασκαλάπουλος Α., Χριστοφάκης Μ.

Αναπτυξιακά πρότυπα και αστικά κέντρα στον ελληνικό περιφερειακό προγραμματισμό μετά το 2000

42 Αρτελάρης Π., Καλλιώρας Δ., Πετράκος Γ.

Εισοδηματικές ανισότητες μεταξύ των ελληνικών νομών, 1995-2005: Διερεύνηση της ύπαρξης σύγκλισης κατά ομάδες

68 Καλογήρου Σ.

Χωρικές ανισότητες και ερμηνευτικοί παράγοντες της γεωγραφικής κατανομής του δηλωθέντος εισοδήματος στην Ελλάδα

102 Θεοδωρά Γ., Λουκάκης Π.

Τάσεις εξέλιξης στο δίκτυο των αστικών κέντρων της Ελλάδας

130 Αρβανιτίδης Π.Α., Δωρής Γ.

Λειτουργικές Αστικές Περιοχές: Μια προσπάθεια προσδιορισμού της οικονομικής επιρροής των ελληνικών αστικών κέντρων

152 Τριανταφυλλόπουλος Ν.

Οι νέες "προνομιακές" σχέσεις της αγοράς ακινήτων με την αστική ανάπτυξη και τον πολεοδομικό σχεδιασμό

ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙΑ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

182 Ψυχάρης Γ.

Συνέδρια της Ευρωπαϊκής Εταιρείας Περιφερειακής Επιστήμης (ERSA/RSAI) την περίοδο 2010-2012

50^ο Συνέδριο ERSA 2010, Jönköping, Σουηδία

51^ο Συνέδριο ERSA 2011, Βαρκελώνη, Ισπανία

52^ο Συνέδριο ERSA 2012, Μπρατισλάβα, Σλοβακία

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

186 Βλάχης Π.

Arthur O'Sullivan (Μετάφραση) (2011)

Αστική Οικονομική, 7^η έκδοση

190 Πυλαρινός Δ.

Ελένη Μπαστέα (Μετάφραση) (2008)

ΑΘΗΝΑ 1834-1896: Νεοκλασική πολεοδομία @ ελληνική εθνική συνείδηση

ISSN

1109-5008

Webpage

<http://www.aeihoros.gr>